

1963

De Zoutinvasie

Jan van den Noort

In januari 1963 stroomde er tot schrik van velen zout water uit de Rotterdamse kranen. Wat was het geval? We volgen de rapportage van directeur Bijker van de Rotterdamse Drinkwaterleiding (DWL). In de week van 20 tot 26 januari 1963 was het zoute zeewater zo ver het land binnengedrongen dat het tot aan Lekkerkerk reikte. Bijker schreef dat toe aan 'een opeenvolging en een toevallig samenvallen van verschillende ongunstige meteorologische verschijnselen.' Tussen september en half december 1962 was er zo weinig regen gevallen in het stroomgebied van de Rijn dat de rivier heel weinig water afvoerde. En toen er eindelijk wat neerslag viel trad een zeer strenge vorst in. Daardoor liep de afvoer van de rivier nog verder terug. Rond de jaarwisseling had zich veel drijfijis gevormd, dat door de ijsskoude oosterstorm van 19 en 20 januari hermetisch aaneenvroor. Daardoor kon de Rijn ons land bij Lobith maar moeizaam binnenstromen. De oosterstorm hield ook het zeewater op

afstand, met het gevolg dat de Nieuwe Maas voor Rotterdam anderhalve meter lager stond dan normaal. Maar op 21 januari draaide de wind en de delta werd tot ver landinwaarts met zeewater gevuld.¹

Het zoutgehalte van de Nieuwe Maas, normaal zo'n 350 mg per liter, schoot omhoog tot 3500 mg op 23 januari. Onder die omstandigheden kon de DWL geen bruikbaar water meer innemen. Het bedrijf wilde evenwel koste wat kost druk op het leidingnet houden om te voorkomen dat er grond- of rioolwater in kon door dringen. Door het brakke water in het leidingnet te pompen bleven de leidingen onder druk, maar de klant werd getrakteerd op een zeer onsmakelijke verrassing. Het water was ongeschikt voor consumptie. De industrie, inmiddels goed voor de helft van de afname, ondervond veel schade.²

Zelden is er zo'n berg kritiek over de DWL uitgestort. Wethouder H.W. Jettinghoff werd ter verantwoording geroepen en de gemeenteraad vergaderde op 31 januari 1963 tot in de kleine uurtjes over

de vraag hoe het allemaal had kunnen gebeuren, wiens schuld het was en hoe in de toekomst met dergelijke zaken moest worden omgesprongen. Twee maanden later werd die discussie, op basis van een dik rapport van directeur Bijker, nog eens dunnetjes overgedaan.³

Het oude bedrijf aan de Honingerdijk had in een klap alle krediet verloren. Het nieuwe productiebedrijf op de Beerenplaat bij Oud-Beijerland was toen nog niet eens klaar; laat staan dat Rotterdam daar al voldoende vertrouwen voor de toekomst uit kon putten. Burgemeester G.E. van Walsum droeg een steentje bij aan de onzekerheid door zich aan het begin van de vergadering al te laten ontvallen: 'Verder schijnt het aanbeveling te verdienen de aanleg van een spaarbekken in de Biesbosch in studie te nemen.' Door de eindconclusie van het debat al in zo'n pril stadium te onthullen sprak hij voor zijn beurt en bracht verantwoordelijk wethouder Jettinghoff

in verlegenheid. Twee maanden later verklaarde het college evenwel: 'Zeker, met de Beerenplaat alleen kan in de toekomst niet worden volstaan, omdat te vrezen valt dat de samenstelling van het water in stijgende mate inconstant zal zijn. Daarom stelt de directeur van de Drinkwaterleiding ook voor de aanleg van een omvangrijk spaarbekken in de Biesbosch met voortvarendheid aan de orde te stellen.'⁴

Tien jaar na de zoutinvasie kreeg Rotterdam de beschikking over grote hoeveelheden water uit de Biesbosch, ver genoeg van zee om een herhaling van 1963 te voorkomen. Rotterdam hoefde zich voorlopig evenmin zorgen te maken over een tekort aan water. Integendeel, de grote hoeveelheid die met behulp van de Biesboschbekkens kon worden geproduceerd kwam beschikbaar op het moment dat de vraag naar water sterk en structureel terugliep. Rotterdam had plotsklaps veel te veel water.⁵

¹ J.J.B. Bijker, 'Rapport inzake de Drinkwaterleiding Rotterdam uitgebracht op verzoek van het college van Burgemeester en wethouders naar aanleiding van de in januari 1963 plaats gehad hebbende moeilijkheden', (zonder datum, begeleidend schrijven van B & W d.d. 22-3-1963), 292-293, 296; GAR; *Verzamelingen gedrukte stukken 1963:99-b*.

² P. Lucas, *Overzicht van de bemoeiingen van het Gemeentebestuur van Rotterdam met de totstandkoming van de havens en industrieterreinen in het gebied van de Botlek, Deel 2, 7 november 1957 (de dag, waarop het "Plan Europoort" officieel werd bekendgemaakt) tot 1965, 237-240. Handelingen Gemeenteraad Rotterdam 31-1-1963, 33-75. Ibidem 10-4-1963, 261-293.*

³ Jettinghoff signaleerde n.a.v. de zoutinvasie een toegenomen activiteit van het ministerie van Sociale zaken en Volksgezondheid om de watervoorziening te verbeteren; *Handelingen Gemeenteraad Rotterdam 6-10-1966*.

⁴ B & W aan Gemeenteraad Rotterdam 22-3-1963; GAR; *Verzamelingen gedrukte stukken 1963:99a*.

⁵ Jan van den Noort, 'Alles stroomt - stadswater op de voet gevolgd', In: Jan van den Noort (red.), *Onvoltooid verleden tijd, geschiedenis en milieu* (Rotterdam 1992), 45-59. Jan van den Noort en Maili Blauw, *Water naar de zee, geschiedenis van Waterbedrijf Europoort 1874-1999* (Rotterdam 2000), *passim*.